

Το κοινωνικό αποτύπωμα της αντεγκληματικής πολιτικής*

Μία δημοσκόπηση της Marc, τον Οκτώβριο του 2022, υποστήριξε ότι το 93,5% των ερωτηθέντων ήθελεν αυστηροποίηση των ποινών. Οι επιλογές της συγκεκριμένης εταιρείας μπορεί να είναι ύποπτες, όμως στα «κοινωνικά» δίκτυα και στο κατόφλι των δικαστηρίων ακούγονται ακόμη χειρότερα: «να σπίσουν στη φυλακή», «τα ισόβια δεν φτάνουν», «καλένα δικαίωμα στα κτήνη», «να ξανασκεφτούμε τη θανατική ποινή» και άλλα.

Αυτός ο κανιβαλισμός βρίσκει αντιστοιχία στις γραμμές της αντεγκληματικής πολιτικής της κυβέρνησης και ιδίως στο τελευταίο νομοσχέδιο. Φτάνει η κοινωνία ή η διάδραση αυτή είναι μια κατασκευή;

Οι νέες τροποποιήσεις του ΠΚ υλοποιούν το δηλωμένο όραμα της κυβέρνησης του σημερινού πρωθυπουργού «η φυλακή να είναι φυλακή»: και για τα πιο ασήμαντα αδικήματα, τις πιο ασήμαντες ποινές και για τις πιο ευάλωτες κατηγορίες, κυρίως γι' αυτές.

Και τούτο, παρά τις γενικευμένες αντιδράσεις του νομικού κόσμου, δικαστών, δικηγόρων και ακαδημαϊκών και της ίδιας της γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής, που επισήμανε ότι αυτό το ν/σχ είναι αδύνατο να εφαρμοστεί.

Ο στόχος δεν είναι μόνο να μπαίνουν όσο περισσότεροι και όσο περισσότερο στη φυλακή, αλλά και να μην βγαίνουν.

Εκτός από την αύξηση των ποινών των περιορισμό της θεσμού της αναστολής, η υψ' όρον απόλυση γίνεται το προνομιακό όπλο για την εφαρμογή του σχεδίου. Από το 1993 σε μια περίοδο με έντονα προοδευτική κοινωνική δυναμική έγινε υποχρεωτική η χορήγηση της, εφόσον πληρούνταν οι τυπικές προϋποθέσεις και μόνο με ειδική αιτιολογία το δικαστικό συμβούλιο μπορούσε να την αρνηθεί.

Λίγα χρόνια πριν, το 1989, είχε μπει σε ισχύ ο «Κώδικας για τη μεταχείριση των κρατούμενων», ένας νόμος που δεν ήθελε να αποκαλείται «σωφρονιστικός», γιατί ο σωφρονισμός, η αλλαγή φρονήματος, η καταναγκαστική αλλαγή της προσωπικότητας του κρατούμενου δεν ήταν συμβατός με τις τότε προοδευτικές αντιλήψεις για την αντιμετώπιση του παραβάτη.

Κάτω από την πίεση της δεξιάς ρητορικής, ο νέος ποινικός κώδικας του

2019, επί αριστερής διακυβέρνησης, μέσα στις πολλές θετικές του ρυθμίσεις, εισήγαγε και μια ενοχική τροποποίηση, αυξάνοντας τα κατώτερα όρια για την υψ' όρον απόλυση και επεκτείνοντας στα 25 χρόνια για τους καταδικασμένους σε περισσότερες από μία ισόβιες το ελάχιστο όριο πραγματικής έκτισης (μέτρο που είδαμε να εφαρμόζεται αυθαίρετα και παράνομα αναδρομικά στις φυλακές Δομοκού—μόνον σ' αυτές από όλη την Ελλάδα— μια κι εκεί κρατείται ο Δημήτρης Κουφοντίνας, για τον οποίο ο πρωθυπουργός δεσμεύτηκε δημόσια ότι δεν θα βγει ποτέ από τη φυλακή).

Ήδη, με συνεχείς παρεμβάσεις από το 2019, η σημερινή κυβέρνηση τροποποιεί συνεχώς τις διατάξεις του ποινικού κώδικα, επιβαρύνοντας ποινές και διαδικασίες και επιδεινώνοντας τους όρους της υψ' όρον απόλυσης και επιτείνει τον «σωφρονιστικό» χαρακτήρα του «σωφρονιστικού» (από το 1999) κώδικα, στραγγαλίζοντας την πρόσβαση στις άδειες και τις αγροτικές φυλακές και απαιτώντας τη συντριβή της προσωπικότητας του κρατούμενου για να μπορέσει να ελπίσει στην έξοδο της φυλακής.

Και σήμερα, με το νέο αδιανόητο πόνημα (μιας άγνωστης επιτροπής), παρεμβαίνει αλλάζοντας τα κριτήρια για την απόλυση, εισάγοντας αντί της διαγωγής κατά την έκτιση και το επικίνδυνο αόριστο στοιχείο της «εν γίνεται εκτίμηση των ατομικών και κοινωνικών περιστάσεων του καταδικασθέντος, καθώς και της επικινδυνότητας του εγκλήματος για το κοινωνικό σύνολο».

Μια διατύπωση που καλεί τον δικαστή του συμβουλίου να ξανακρίνει και να ξαναδικάζει τον κρατούμενο για το έγκλημα για το οποίο έχει ήδη καταδικαστεί, για δεύτερη, τρίτη και τέταρτη φορά, μετά την έκτιση της ποινής του.

Η ανατροπή στον πυρήνα της φιλοσοφίας του ποινικοδικαϊκού συστήματος είναι προφανής καθώς παύει οριστικά ο βασικός μέχρι σήμερα σκοπός του να είναι η επανένταξη του κρατούμενου στην κοινωνία. Ο παραβάτης είναι απόσπασμα που πρέπει να υφίσταται εσάει τις συνέπειες της εκτροπής του και να αποκοπεί από τον κοινωνικό ιστό.

Η κοινωνία χειραγωγείται από μια κυβέρνηση, που νομοθετεί σαν παθια-

σμένος συγγενής που επιτίθεται έξω από το δικαστήριο στον δράστη για να τον λυντσάρει.

Το κράτος χρησιμοποιεί την εικόνα, για να καλλιεργήσει την ιδέα του απεχθούς εγκληματία ανθρώπου του Λοιμ-πρόζο, για να προκαλεί την απαξίωση και την αποστρέψη.

Το κοινό τρέφεται από το θέαμα, χλευάζει, απολαμβάνει τη διαπόμπευση επιχαιρεί τον διασυρμό, τις χειροπέδες, τα σκυφτά κορμιά που τα σέρνουν στα σκαλιά με ένα χέρι να πιέζει τον λαϊμό για να σκύβουν το κεφάλι, εγκαλεί για κυνισμό τον δράστη όταν επιχειρεί να διασώσει κάτι από αξιοπρέπεια.

Και είναι όλο και περισσότερες οι φορές που η «κοινωνία», ακόμη και ένα αγωνιστικό προοδευτικό της κομμάτι, δικαιώνει τη συντηρητική στροφή, απαιτώντας σκληρότερη μεταχείριση, μέμφεται την επείκεια, λιθοβολεί τον καταδικασμένο που κατορθώνει να βγει από τη φυλακή, επιχαιρεί για την ανείρεση που θα τον γυρίσει πίσω.

Το ποινικό δίκαιο είναι ένα ισχυρό εργαλείο κατασκευής συνείδησης, εξασφάλισης της συναίνεσης και καλλιέργειας του φόβου και της ανασφάλειας, αποπροσανατολισμού και αναπροσανατολισμού της συλλογικής συνείδησης προς τον επιθυμητό στόχο.

Η συναίνεση της κοινωνίας, είναι αναγκαία για την αποτελεσματική άσκηση του ποινικοκατασταλτικού έργου, αλλά κυρίως για την οικοδόμηση της επιθυμητής υποταγής στις πολιτικές επιλογές και την εφαρμογή τους.

Παρουσιάζοντας τις νέες ρυθμίσεις, ο κ. Φλωρίδης διαμήνυσε: «*τέρμα στον δικαιωματοισμό, τώρα θα ασχοληθούμε με τα δικαιώματα των θυμάτων*».

Η υπερπόση των δικαιωμάτων του δικαζόμενου απαξιώνεται σαν «δικαιωματοισμός». Μια πολιτική που στιγμιάζει τον παραβάτη και μαζί την υπεράσπιση του.

Κατασκευάζει και δηλητηριάζει τη συλλογική συνείδηση μιας κοινωνίας που απαρνείται τον εαυτό της.

Κι εμείς πρέπει να αντισταθούμε σ' αυτήν την εκτροπή.

I. Κούρτοβικ

*Από εισήγηση στο ΔΣΑ στις 18/12/23

Λίγο πριν την εκπνοή του 2023, και αφού ο φετινός Ιούνιος κατέγραψε τις υψηλότερες θερμοκρασίες παγκοσμίως και οι ωκεανοί έφτασαν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα θερμοκρασίας κατά τη διάρκεια του ίδιου μήνα, η Μεσόγειος, όπως αναδεικνύουν τα επιστημονικά δεδομένα, αποτελεί ένα από τα κύρια «hot-spots» της κλιματικής αλλαγής. Το μήνυμα που έρχεται από το Dubai των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και τη σύνοδο κορυφής COP28 για το κλίμα είναι ότι συνεχίζουμε και εντείνουμε την προσπάθεια για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής κρίσης.

Στην Ελλάδα, παρά τις επιστημονικές αποδείξεις και τις προκλήσεις που προκύπτουν από την κλιματική κρίση, φαίνεται ότι παραμένει η δυσκολία στο να επηρεαστούν οι πολιτικές και πρακτικές προστασίας του περιβάλλοντος και του κλίματος.

Η περιβαλλοντική ανασκόπηση για το έτος 2023 στην Ελλάδα αναδεικνύει μια χρονιά που χαρακτηρίζεται από έντονες κλιματικές προκλήσεις και φυσικές καταστροφές. Οι πυρκαγιές και οι πλημμύρες κυριάρχησαν στο προσκήνιο, αφήνοντας πίσω τους ένα βαθύ και έντονο περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Καίγομαι, καίγομαι...

Ταυτόχρονα και πολυήμερες πυρκαγιές (με μεγαλύτερες αυτές των Αττικής, Λουτρακίου, Ρόδου, Έβρου) οδηγούν στην απόλυτα σχεδόν 1,8 εκατομμυρίων στρεμμάτων δασικών εν γένει και μη εκτάσεων, καθώς και 28 συνανθρώπων μας. Οκίες, αυτοκίνητα, ζώα, περιουσίες, υποδομές, στοιχεία που είναι απαραίτητα στη διαβίωση και επιβίωση του πληθυσμού, έγιναν παρανόλημα του πυρός. Σε ένα περιβάλλον ακρίβειας, υψηλού πληθωρισμού και μείωσης εισοδήματος, η αποκατάσταση των ζημιών καθίσταται δυσχερής για τους κατοίκους που επλήγησαν. Η αντιδιαβρωτική (π.χ. κορμοφράγματα) και αντιπλημμυρική θωράκιση (φράγματα βάρους) των καμένων περιοχών καθίσταται επιτακτική. Το κόστος των έργων αυτών είναι πολύ υψηλό, διαφορετικό για την κάθε περιοχή και είναι συνάρτηση των επικρατούντων γεωμορφολογικών συνθηκών, καθώς και του βαθμού καύσης των περιοχών αυτών.

Το 2023 κατάφερε να κατακτήσει την δεύτερη θέση, παίρνοντας τα σκήπτρα από το 2021, αφού καταγράφεται ως η δεύτερη χειρότερη χρονιά από άποψη καμένων εκτάσεων λόγω πυρκαγιών, μετά το 2007 όπου 2,4 εκατομμύρια στρέμματα δασικών και μη εκτάσεων καήκαν, ενώ έχασαν την ζωή τους 84 άνθρωποι.

Σε μια χώρα που κατά την τελευταία τριετία (2021-2023) κάρηκαν πάνω από τρία εκατομμύρια στρέμματα, είναι ουτοπικό να αναζητούνται και να απαριθμούνται οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην κοινωνία, στην οικονομία και στο κλίμα, από την απόλυση των δασικών οικοσυστημάτων λόγω πυρκαγιών. Η τύχη των ελληνικών δασών, αλλά και του πληθυσμού γενικότερα, αφού πλέον είναι συνήθεις και οι πυρκαγιές στη ζώνη μίξης δασών-οικισμών, διαγράφεται με μελανά χρώματα. Η κοινωνία είναι αντιμέτωπη με την απόλυση πολιτιστικών και φυσικών πόρων, ενώ η καταστροφή των δασών επηρέασε την ατμόσφαιρα και την κλιματική ισορροπία.

Πνίγομαι, πνίγομαι...

Και ενώ η πολυήμερη πυρκαγιά του Έβρου, η οποία μας έδωσε πρώτα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο σε έκταση, όσο και σε διάρκεια, είναι σε εξέλιξη καταστρέφοντας το μοναδικό από άποψη βιοποικιλότητας και ομορφιάς δάσος της Δαδιάς (αποτελεί και περιοχή Natura), μια άλλη περιοχή της Ελλάδας πλήττεται από έντονα πλημμυρικά φαινόμενα. Η περιοχή της Θεσσαλίας, μετατρέπεται σε μία απέραντη λίμνη. Η λίμνη Κάρλα αυξάνει την έκτασή της, φθάνοντας σήμερα, 3 μήνες μετά την κακοκαιρία Da-

Οι νέες τροποποιήσεις του ΠΚ υλοποιούν το δηλωμένο όραμα της κυβέρνησης του σημερινού πρωθυπουργού «η φυλακή να είναι φυλακή»: και για τα πιο ασήμαντα αδικήματα, τις πιο ασήμαντες ποινές και για τις πιο ευάλωτες κατηγορίες, κυρίως γι' αυτές.